

บทที่ 3

ขั้นตอนการดำเนินงาน

การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาทัศนศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามแนวคิดหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE) ครั้งนี้ เป็นการพัฒนาหลักสูตรระดับชั้นเรียน ผู้วิจัยได้ใช้ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรที่ปรับปรุงมาจาก อุมพร หล่อสมฤดี (2545) มาใช้เป็นแนวทาง โดยผลานรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) และได้กำหนดเป็นขั้นตอนการดำเนินงานออกเป็น 2 ระยะ 5 ขั้นตอน ตามจุดประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตร ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์บริบทข้อมูลพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การร่างหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร

ระยะที่ 2 การศึกษาผลการใช้หลักสูตร ประกอบไปด้วย 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 4 การนำหลักสูตรไปใช้ ตามแนวทางของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังต่อไปนี้

1. การวางแผน (Planning)
2. การปฏิบัติ (Action)
3. การสังเกต (Observation)
4. การสะท้อนผลปฏิบัติ (Reflection)

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินหลักสูตร

1. ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
2. ด้านความพึงพอใจของนักเรียน ที่เรียน โดยใช้หลักสูตรรายวิชา

ทัศนศิลป์

ระยะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตร

เป็นระยะที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยทั้ง 4 คน ทำการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์บริบทต่าง ๆ รวมถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจัดทำร่างหลักสูตร ซึ่งในระยะการพัฒนาหลักสูตร กำหนดไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์บริบทข้อมูลพื้นฐาน

1. การศึกษาและวิเคราะห์บริบทข้อมูลพื้นฐานครูผู้ร่วมวิจัย

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลส่วนตัว และสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูทั้ง 4 โรงเรียน พบว่า ในแต่ละโรงเรียนมีครูที่ทำหน้าที่ในการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โรงเรียนละ 1 คน เท่านั้น ซึ่งทั้งหมดไม่ได้จบทางด้านศิลปะ และจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัว โดยเป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Standardized or Structured Interview) ได้ข้อมูลพื้นฐาน ดังนี้

ครูคนที่ 1

ปฏิบัติงานสอนในตำแหน่ง ครู อัตราจ้าง จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาคณิตศาสตร์ มีประสบการณ์ในการสอนวิชาทัศนศิลป์ 2 ปี มีความรู้ความสามารถทางด้านศิลปะอยู่ในระดับน้อย เข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนวิชาทัศนศิลป์ในระดับน้อย เนื้อหาที่ถือว่าเป็น ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE) มากที่สุด คือการสอนเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ศิลป์และการวิพากษ์วิจารณ์งานศิลปะ

ครูคนที่ 2

ปฏิบัติงานสอนในตำแหน่ง ครู อันดับ คศ.3 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาจิตวิทยาและการแนะแนว ระดับปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษา มีประสบการณ์ในการสอนวิชาทัศนศิลป์ 5 ปี มีความรู้ความสามารถทางด้านศิลปะอยู่ในระดับปานกลาง มีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนวิชาศิลปะ ระดับปานกลาง เนื้อหาที่ถือว่าเป็นปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวคิดพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE) มากที่สุด โดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ การสอนประวัติศาสตร์ศิลป์ การวิจารณ์งานศิลปะ สุนทรียศาสตร์ และการสอนศิลปะปฏิบัติ ตามลำดับ

ครูคนที่ 3

ปฏิบัติงานสอนในตำแหน่ง ครู อันดับ คศ.2 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาดนตรีศึกษา ระดับปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษา และมีประสบการณ์ในการสอนวิชาทัศนศิลป์ 3 ปี มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับทางด้านศิลปะอยู่ในระดับน้อย เข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนวิชาศิลปะ ในระดับปานกลาง เนื้อหาที่ถือได้ว่าเป็นปัญหาสำหรับการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE) มากที่สุด โดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ การสอนประวัติศาสตร์ศิลป์ การวิพากษ์วิจารณ์งานศิลปะ สุนทรียศาสตร์ และการสอนศิลปะปฏิบัติ ตามลำดับ

ครูคนที่ 4

ปฏิบัติงานสอนในตำแหน่ง พนักงานราชการ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขา ดนตรี สาคร และมีประสบการณ์ในการสอนวิชาทัศนศิลป์ 3 ปี มีความรู้ความสามารถทางด้านศิลปะอยู่ในระดับน้อย เข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนวิชาศิลปะในระดับน้อย เนื้อหาที่ถือได้ว่าเป็นปัญหาในการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE) มากที่สุด โดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ การสอนประวัติศาสตร์ศิลป์ การวิพากษ์วิจารณ์งานศิลปะ สุนทรียศาสตร์ และการสอนศิลปะปฏิบัติ

จากข้อมูลพื้นฐานของครูผู้ร่วมวิจัยทั้ง 4 คน พบว่า มีครู 3 คน ที่จบการศึกษาทางด้านดนตรี และอีก 1 คน จบการศึกษาทางด้านจิตวิทยาและการแนะแนว ดังนั้น จึงทำให้มีความรู้ความสามารถทางด้านศิลปะ และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอนวิชาศิลปะค่อนข้างน้อย ส่วนปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE) ทุกคนจะมีความคิดเห็นที่ตรงกัน คือ การสอนประวัติศาสตร์ศิลป์ เป็นปัญหามากที่สุด รองลงมาคือ การสอนวิพากษ์วิจารณ์งานศิลปะ สุนทรียศาสตร์และการสอนศิลปะปฏิบัติ ตามลำดับ

2. การศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

จากการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จะพบว่า หลักสูตรได้กำหนดให้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ต้องจัดการเรียนการสอนให้ครบ 3 สาระ ซึ่งประกอบด้วย สาระทัศนศิลป์ สาระดนตรี และสาระนาฏศิลป์ โดยมีเวลาเรียน 120 ชั่วโมง ภายใน 3 ปี ซึ่งเวลาเรียนทั้งหมดจะถูกแบ่งออกเป็น 3 ส่วน เท่า ๆ กัน ดังนั้น สาระทัศนศิลป์จะได้ส่วนแบ่งของเวลาเรียน รวม 40 ชั่วโมง เพื่อนำไปจัดทำหลักสูตรรายวิชา

ทัศนศิลป์ต่อไป ซึ่งการจัดทำหลักสูตรรายวิชาทัศนศิลป์ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จะต้องให้ครอบคลุมตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลาง โดยแต่ โรงเรียนจะสามารถนำไปจัดการเรียนการสอนในระดับใดก็ได้ภายใน 3 ปี (ม.4-6) มาตรฐาน และตัวชี้วัดมี ดังนี้

มาตรฐาน ศ 1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิด
สร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยคุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องาน
ศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน มีตัวชี้วัดช่วงชั้น ดังนี้

ม.4-6/1 วิเคราะห์การใช้ทัศนธาตุ และหลักการออกแบบในการสื่อ
ความหมายในรูปแบบต่าง ๆ

ม.4-6/2 บรรยายจุดประสงค์และเนื้อหาของงานทัศนศิลป์ โดยใช้ศัพท์ทาง
ทัศนศิลป์

ม.4-6/3 วิเคราะห์การเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์และเทคนิคของศิลปินในการ
แสดงออกทางทัศนศิลป์

ม.4-6/4 มีทักษะและเทคนิคในการใช้วัสดุอุปกรณ์ และกระบวนการที่
สูงขึ้นในการสร้างงานทัศนศิลป์

ม.4-6/5 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ด้วยเทคโนโลยีต่าง ๆ โดยเน้นหลักการ
ออกแบบและการจัดองค์ประกอบศิลป์

ม.4-6/6 ออกแบบงานทัศนศิลป์ได้เหมาะสมกับ โอกาสและสถานที่

ม.4-6/7 วิเคราะห์และอธิบายจุดมุ่งหมายของศิลปินในการเลือกใช้วัสดุ
อุปกรณ์ เทคนิคและเนื้อหา เพื่อสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์

ม.4-6/8 ประเมินและวิจารณ์งานทัศนศิลป์ โดยใช้ทฤษฎีการวิจารณ์ศิลปะ

ม.4-6/9 จัดกลุ่มงานทัศนศิลป์เพื่อสะท้อนพัฒนาการและความก้าวหน้า
ของตนเอง

ม.4-6/10 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ไทย สากล โดยศึกษาจากแนวคิดและ
วิธีการสร้างงานของศิลปินที่ตนชื่นชอบ

ม.4-6/11 วาดภาพ ระบายสีเป็นภาพล้อเลียน หรือภาพการ์ตูนเพื่อแสดง
ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพสังคมในปัจจุบัน

มาตรฐาน ศ 1.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และ วัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญา ไทยและสากล มีตัวชี้วัดช่วงชั้น ดังนี้

ม.4-6/1 วิเคราะห์ และเปรียบเทียบงานทัศนศิลป์ในรูปแบบตะวันออกและ รูปแบบตะวันตก

ม.4-6/2 ระบุงานทัศนศิลป์ของศิลปินที่มีชื่อเสียง และบรรยายผลตอบรับของ สังคม

ม.4-6/3 อภิปรายเกี่ยวกับอิทธิพลของวัฒนธรรมระหว่างประเทศที่มีผลต่อ งานทัศนศิลป์ในสังคม

3. ผลการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE)

จากการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE) สรุปได้ว่า การจัดทำหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนศิลปะตามแนวคิดนี้ เป็นการสร้างมุมมองและ การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะด้วยหลักการความรู้อย่างมีแบบแผน มีความสมดุลในการรับรู้และ สร้างสรรค์ ระหว่างสุนทรียศาสตร์เชิงปรัชญาและสุนทรียศาสตร์เชิงวิทยาศาสตร์ โดยการ พัฒนาผ่านแกนสำคัญในการสอน 4 แก่น ดังนี้

3.1 ศิลปะปฏิบัติ (Art Production) เน้นการสื่อความหมายจากผลงาน ทัศนศิลป์ การคิดวิเคราะห์ในการเลือกเนื้อหาสาระ สัญลักษณ์และแนวความคิด ซึ่งนักเรียนจะ มีพัฒนาการทางด้านความคล่องแคล่วในการสื่อสาร ในการมองเห็น การพูดและเขียน โดยใช้ ศัพท์ทางศิลปะ นักเรียนจะแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกผ่านรูปแบบผลงานศิลปะ ได้ทั้ง สองมิติและสามมิติ นอกจากนั้นนักเรียนจะได้มีทักษะในการทำงาน รู้จักวางแผนและการ แก้ปัญหา รวมถึงการทำงานร่วมกับผู้อื่น

3.2 สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) เป็นการสอนเพื่อส่งเสริมทางด้าน สุนทรียภาพ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ในความงาม มีความเจ็บปวดในเรื่องของความงามเมื่ออยู่ต่อ หน้าวัตถุแห่งความงามนั้น ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นสำหรับมนุษย์เรา เพราะจะช่วยให้จิตใจมี ความสงบร่มเย็นเป็นสมานธิ

3.3 ศิลปะวิจารณ์ (Art Criticism) เป็นการแสดงความคิดเห็นเชิงวิพากษ์ วิจารณ์ผลงานทางศิลปะ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางการสื่อสาร การคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีความละเอียดรอบคอบ สามารถเข้าใจปัญหาและรู้จักปรับปรุง

ตนเองด้วยวิธีทางที่เหมาะสม ถูกต้องดีงาม รู้จักเปรียบเทียบและประเมินคุณค่า ตลอดจนรู้จักยกย่องให้เกียรติผู้อื่น

3.4 ประวัติศาสตร์ศิลป์ (Art History) เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของศิลปะตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สาขานี้จะช่วยทำให้ ผู้เรียน ได้ค้นคว้าหาความหมายของศิลปะ หรือวัตถุแห่งความงามที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น และผลงานเหล่านั้นมีความหมายต่อตัวผู้เรียนและชีวิตอย่างไร

แนวคิดพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE) เน้นการพัฒนาศิลปศึกษา ในลักษณะองค์รวม (Holistic Approach) หลายมิติ และมีพลวัต เหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอนศิลปะในปัจจุบัน ด้วยมุมมองเหล่านั้นก่อให้เกิดความเข้าใจและซาบซึ้งอย่างลึกซึ้งบนความแตกต่าง และหลากหลายของศิลปะ

จากการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดช่วงชั้น แล้วนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ กับแนวคิดพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE) จะได้ผลความสัมพันธ์ ดังนี้

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัดช่วงชั้น กับ 4 แกนหลักของแนวคิดพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE)

	แกนหลัก DBAE			
	ศิลปะปฏิบัติ	สุนทรียศาสตร์	ศิลปะวิจารณ์	ประวัติศาสตร์ศิลป์
ตัวชี้วัดช่วงชั้น				
มาตรฐานการเรียนรู้ ศ.1.1				
ม.4-6/1 วิเคราะห์การใช้ทัศนธาตุ และหลักการออกแบบในการสื่อความหมายในรูปแบบต่าง ๆ	✓	✓		
ม.4-6/2 บรรยายจุดประสงค์และเนื้อหาของงานทัศนศิลป์โดยใช้ศัพท์ทางทัศนศิลป์		✓	✓	
ม.4-6/3 วิเคราะห์การเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ และเทคนิคของศิลปินในการแสดงออกทางทัศนศิลป์		✓	✓	

ตัวชี้วัดช่วงชั้น	แกนหลัก DBAE			
	ศิลปะปฏิบัติ	สุนทรียศาสตร์	ศิลปะวิจารณ์	ประวัติศาสตร์ศิลป์
ม.4-6/4 มีทักษะและเทคนิคในการใช้วัสดุอุปกรณ์ และกระบวนการที่สูงขึ้น ในการสร้างงานทัศนศิลป์	✓			
ม.4-6/5 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ด้วยเทคโนโลยีต่าง ๆ โดยเน้นหลักการออกแบบและการจัดองค์ประกอบศิลป์	✓			
ม.4-6/6 ออกแบบงานทัศนศิลป์ได้เหมาะสมกับโอกาสและสถานที่	✓			
ม.4-6/7 วิเคราะห์และอธิบายจุดมุ่งหมายของศิลปินในการเลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์ เทคนิคและเนื้อหา เพื่อสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์		✓		
ม.4-6/8 ประเมินและวิจารณ์งานทัศนศิลป์ โดยใช้ทฤษฎีการวิจารณ์ศิลปะ			✓	
ม.4-6/9 จัดกลุ่มงานทัศนศิลป์เพื่อสะท้อนพัฒนาการและความก้าวหน้าของตนเอง			✓	
ม.4-6/10 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ไทย สากล โดยศึกษาจากแนวคิดและวิธีการสร้างงานของศิลปินที่ตนชื่นชอบ	✓	✓		
ม.4-6/11 วาดภาพ ระบายสีเป็นภาพล้อเลียน หรือภาพการ์ตูนเพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพสังคมในปัจจุบัน	✓			
มาตรฐานการเรียนรู้ ศ 1.2				
ม.4-6/1 วิเคราะห์ และเปรียบเทียบงานทัศนศิลป์ ในรูปแบบตะวันออกและรูปแบบตะวันตก		✓		✓
ม.4-6/2 ระบุงานทัศนศิลป์ของศิลปินที่มีชื่อเสียง และบรรยายผลตอบรับของสังคม		✓		✓

ตัวชี้วัดช่วงชั้น	แกนหลัก DBAE			
	ศิลปะปฏิบัติ	สุนทรียศาสตร์	ศิลปะวิจารณ์	ประวัติศาสตร์ศิลป์
ม.4-6/3 อภิปรายเกี่ยวกับอิทธิพลของวัฒนธรรมระหว่างประเทศที่มีผลต่องานทัศนศิลป์ในสังคม		✓		✓

ขั้นตอนที่ 2 การร่างหลักสูตร

การจัดทำร่างหลักสูตรตามกรอบแนวคิดและทฤษฎี เป็นการนำเอาข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1 มาเขียนเป็นส่วนประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร ซึ่งองค์ประกอบของหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นในครั้งนี้เป็นหลักสูตรระดับการสอน และจะมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

1. ความนำ

ความนำเป็นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เกี่ยวกับปัญหาความจำเป็นในการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษา รวมถึงจุดเน้น เป้าหมาย รวมถึงข้อกำหนดต่าง ๆ ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

2. หลักการของหลักสูตร

หลักการของหลักสูตร วิเคราะห์มาจากแนวทางในการแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและพัฒนาการที่ดีของผู้เรียน

3. เป้าหมายหลักสูตร

เป้าหมายหลักสูตร เป็นการกำหนดความมุ่งหวังที่จะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวของผู้เรียน ทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ และทักษะต่าง ๆ ตามเนื้อหาหลักสูตร

4. โครงสร้างหลักสูตร

ในการจัดทำโครงสร้างหลักสูตร เป็นการพิจารณาวิเคราะห์มาจากเป้าหมายหลักสูตร เพื่อกำหนดเป็นเนื้อหาความรู้ หรือเนื้อหาวิชา ประสบการณ์และกิจกรรมการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงขอบเขต ความต่อเนื่อง ความเป็นลำดับและการบูรณาการ

5. แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ในการกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พิจารณาจากหลักการของหลักสูตรและโครงสร้างหลักสูตร เป็นการกำหนดสภาพการเรียนรู้ที่จะทำให้ผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย หรือจุดประสงค์ของหลักสูตร

6. สื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้

เป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและความพึงพอใจ เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของการเรียนการสอน ตามจุดหมายของหลักสูตร

7. การวัดและประเมินผล

พิจารณาจากจุดหมายของหลักสูตร เนื้อหาหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน และสื่อการเรียนการสอน เพื่อเป็นการตรวจสอบผลการเรียนรู้ ซึ่งจะได้มาจากพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร

การดำเนินงานในขั้นตอนนี้ เป็นการตรวจสอบคุณภาพร่างหลักสูตร ก่อนที่จะนำไปทดลองใช้ โดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งจะมีการพิจารณาความสอดคล้องสัมพันธ์กันขององค์ประกอบต่าง ๆ ตามประเด็น ดังต่อไปนี้

1. ความน่า

- 1.1 ความจำเป็นต่อสภาพปัญหาปัจจุบัน
- 1.2 ความสอดคล้องกับสภาพปัญหาปัจจุบัน
- 1.3 ความสมเหตุผลที่จะต้องพัฒนาหลักสูตรนี้

2. หลักการของหลักสูตร

- 2.1 มีแนวทางการแก้ปัญหาที่เหมาะสม
- 2.2 สามารถนำไปใช้ได้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย

3. เป้าหมายของหลักสูตร

- 3.1 มีความชัดเจน
- 3.2 มีความเหมาะสมกับผู้เรียน
- 3.3 มีความเป็นไปได้
- 3.4 ครอบคลุมความรู้และทักษะตามแนวคิดพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน

(DBAE)

4. โครงสร้างของหลักสูตร

- 4.1 ตอบสนองต่อเป้าหมายของหลักสูตร
- 4.2 ความชัดเจนในการเขียนคำอธิบายรายวิชา
- 4.3 เนื้อหาครอบคลุมความรู้และทักษะตามแนวคิดพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน

(DBAE)

- 4.4 การจัดหน่วยการเรียนรู้
- 4.5 การจัดเรียงลำดับของเนื้อหา
- 5 แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
  - 5.1 มีความเป็นไปได้
  - 5.2 เหมาะสมกับระดับชั้นเรียน
  - 5.3 มีความหลากหลาย
  - 5.4 น่าสนใจและกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้
  - 5.5 ผู้เรียนมีส่วนร่วม
  - 5.6 ส่งเสริมให้มีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
  - 5.7 ส่งเสริมให้มีเจตคติที่ดีต่อรายวิชาทัศนศิลป์
- 6. สื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้
  - 6.1 มีความเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้
  - 6.2 มีความหลากหลาย
  - 6.3 มีความน่าสนใจ
  - 6.4 ส่งเสริมให้กิจกรรมบรรลุเป้าหมาย
- 7. การวัดและประเมินผล
  - 7.1 ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการจะประเมิน
  - 7.2 มีความเป็นไปได้ในการวัด
  - 7.3 ความชัดเจนของรูปแบบและเกณฑ์การประเมิน
  - 7.4 ตรวจสอบการบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรได้

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในขั้นตอนนี้มี 2 กลุ่ม ประกอบด้วย

- 1.1 กลุ่มเป้าหมายที่เป็นครูผู้ร่วมวิจัย คือ ครูผู้สอนในรายวิชาทัศนศิลป์ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สหวิทยาเขต พล-หนองสองห้อง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 จำนวน 4 คน โดยทั้งหมดไม่ได้จบการศึกษาทางด้านศิลปะ ทั้งนี้ มีโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

- 1.1.1 โรงเรียนโนนขำวิทยา อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น
- 1.1.2 โรงเรียนโสภณกเต็นประชาอุปถัมภ์ อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น
- 1.1.3 โรงเรียนเบญจมิตร์วิทยา อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น
- 1.1.4 โรงเรียนไตรคามวิทยา อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น

1.2 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการประเมินคุณภาพร่างเอกสารหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร โดยเป็นผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ ด้านการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จำนวน 2 คน ด้านการสอนรายวิชาศิลปะ จำนวน 2 คน ด้านการพัฒนาหลักสูตร 2 คน และด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน (รายชื่อตามภาคผนวก ก)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนนี้ เป็นแบบประเมินความเหมาะสมในแต่ละองค์ประกอบของโครงสร้างหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร โดยเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ เหมาะสมมากที่สุด เหมาะสมมาก เหมาะสมปานกลาง เหมาะสมน้อย และเหมาะสมน้อยที่สุด

3. การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

แบบประเมินชุดนี้ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นตามเนื้อหาโครงสร้างในแต่ละองค์ประกอบของหลักสูตร โดยมีขั้นตอนการสร้างและหาประสิทธิภาพเครื่องมือ ดังนี้

3.1 กำหนดประเด็นการประเมินจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรและการสร้างแบบสอบถาม แล้วเขียนเป็นข้อคำถาม

3.2 นำแบบประเมินไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม แล้วทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ได้แก่ การการแยกข้อคำถามที่มี 2 ประเด็นในข้อเดียวกัน และการตัดข้อคำถามที่มีลักษณะซ้ำซ้อนกัน

3.3 นำแบบประเมิน ไปทดลองใช้กับผู้เชี่ยวชาญที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 3 คน ก่อนจะนำไปใช้เป็นแบบประเมิน โครงร่างหลักสูตรฉบับสมบูรณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรในชั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ทำการประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญทั้ง 7 คน เป็นเบื้องต้น แล้วทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากทางมหาวิทยาลัยแต่งตั้งให้เป็นผู้เชี่ยวชาญ ในการตรวจสอบคุณภาพเอกสารหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตร ซึ่งจะใช้ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบประเมิน พร้อมกับข้อเสนอแนะจากคำถามปลายเปิดในส่วนท้าย เพื่อปรับปรุงเอกสารหลักสูตร

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การประเมินความเหมาะสม ใช้ข้อมูลเปรียบเทียบกับเกณฑ์ในมาตราส่วนของแบบสอบถาม โดยนำเอาคำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนมาแปลงค่าเป็นคะแนน (บุญชม ศรีสะอาด. 2543 : 99-100 และ Best. 1977 : 255)

เหมาะสมมากที่สุด	ให้	5	คะแนน
เหมาะสมมาก	ให้	4	คะแนน
เหมาะสมปานกลาง	ให้	3	คะแนน
เหมาะสมน้อย	ให้	2	คะแนน
เหมาะสมน้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

จากนั้นคำนวณหาค่าเฉลี่ยคะแนนความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญ โดยเทียบเกณฑ์

ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.50 - 5.00	หมายถึง	เหมาะสมมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.50 - 4.49	หมายถึง	เหมาะสมมาก
ค่าเฉลี่ย	2.50 - 3.49	หมายถึง	เหมาะสมปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.50 - 2.49	หมายถึง	เหมาะสมน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 - 1.49	หมายถึง	เหมาะสมน้อยที่สุด

การวิจัยครั้งนี้กำหนดค่าเฉลี่ยของคะแนนความเหมาะสมตั้งแต่ระดับ 3.50 ขึ้นไป

6. การปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรก่อนนำไปทดลองใช้

เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการประเมิน โครงสร้างหลักสูตรจากผู้เชี่ยวชาญนำมาปรับปรุงแก้ไข โดยการกำหนดหลักเกณฑ์พิจารณา ดังนี้

6.1 ผลการตรวจวิเคราะห์ความเหมาะสมของ โครงสร้างหลักสูตรเมื่อเทียบกับเกณฑ์ ถ้ามีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป ถือว่ามีความเหมาะสมมาก ผู้วิจัยกำหนดให้คงไว้ ในหลักสูตร ไม่ต้องปรับปรุง

6.2 ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับประเด็นอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากข้อคำถาม ในแบบประเมิน หากผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่ 4 คน ขึ้นไป มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน ผู้วิจัยจะพิจารณาเพิ่มเติมไว้ในหลักสูตร

ระยะที่ 2 การศึกษาผลการใช้หลักสูตร

ขั้นตอนที่ 4 การนำหลักสูตรไปใช้

การศึกษาผลการใช้หลักสูตร เป็นขั้นตอนการนำหลักสูตรที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ ไปใช้ใน โรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย เป็นการศึกษาสภาพการใช้หลักสูตร โดยการปรับใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ของ Kemmis and Mc Taggart (1992 : 79) ซึ่งแบ่งขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน เป็นขั้นตอนการเตรียมหลักสูตรและการวางแผนการสอน

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติ เป็นขั้นตอนการใช้หลักสูตรกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 3 การสังเกต เป็นขั้นตอนการสังเกตขณะที่ครูผู้ร่วมวิจัยนำหลักสูตรไปใช้

ขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนผลการปฏิบัติ เป็นขั้นตอนการสะท้อนผลการทดลองใช้หลักสูตร เพื่อค้นหาปัญหาอุปสรรค จุดเด่น จุดด้อยของหลักสูตรแล้วนำผลงานพัฒนาปรับปรุงในวงรอบต่อไป

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตร เป็นการศึกษาผลลัพธ์ที่ได้หลังจากการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ ได้กำหนดเอาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียน โดยใช้หลักสูตรรายวิชาทัศนศิลป์

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในขั้นตอนที่ 2 มีดังนี้

1.1 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาสภาพการใช้หลักสูตร รายวิชาทัศนศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามแนวคิดพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE) คือ ครูผู้ร่วมวิจัย ทั้ง 4 คน

1.2 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตร เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายทั้ง 4 โรงเรียน ๆ ละ 1 ห้อง รวม จำนวน 121 คน ซึ่งแยกตามโรงเรียนได้ ดังนี้

1.2.1 โรงเรียน โนนข่าวิทยา	จำนวน	25 คน
1.2.2 โรงเรียน โสภณนุกเต็นประชาอุปถัมภ์	จำนวน	32 คน
1.2.3 โรงเรียนเบญจมมิตรวิทยา	จำนวน	41 คน
1.2.4 โรงเรียน ไตรคามวิทยา	จำนวน	23 คน

1.3 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการใช้หลักสูตรวิชาทัศนศิลป์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามแนวคิดพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE) คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 121 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาสภาพการใช้หลักสูตรรายวิชาทัศนศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามแนวคิดพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE) ประกอบด้วย

2.1.1 แบบสังเกตการสอน เป็นการเข้าสังเกตการสอนของครูผู้สอน เพื่อศึกษาสภาพการเรียนการสอน

2.1.2 แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบบันทึกผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (ปพ.5) รายวิชาทัศนศิลป์

2.3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักเรียน ที่เรียนโดยใช้หลักสูตรรายวิชาทัศนศิลป์

3. การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาสภาพการใช้หลักสูตรสถานศึกษาวิชาทัศนศิลป์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามแนวคิดพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE)

3.1 การสร้างและหาคุณภาพแบบสัมภาษณ์ ในการสร้างแบบสัมภาษณ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) แบบปลายเปิด (สมบุรณ์ สุริยวงศ์. 2544 : 128-129) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ของครูผู้สอน เรียนรู้ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงหลักสูตรจากการทดลองใช้ โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์และกำหนดประเด็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานในขั้นตอนนี้ ซึ่งมีแนวคำถามการสัมภาษณ์เกี่ยวกับ จุดเด่นและข้อจำกัดของหลักสูตรรายวิชาทัศนศิลป์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามแนวคิดพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE) และข้อควรปรับปรุงแก้ไข พร้อมทั้งข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการปรับปรุงหลักสูตร

3.2 การสร้างและหาคุณภาพแบบสังเกตการสอน การออกแบบการสังเกต พฤติกรรมการสอนของครูผู้สอนในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้การสังเกตโดยไม่เข้าร่วม (Non-Participant Observation) และเป็นการสังเกตแบบมีโครงสร้าง (Structured Observation) (สมบุรณ์ สุริยวงศ์. 2544 : 131)

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ใช้แบบบันทึกผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (ปพ.5) ของแต่ละโรงเรียน

3.4 การสร้างและหาคุณภาพแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนโดยใช้หลักสูตรรายวิชาทัศนศิลป์ โดยเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ พึงพอใจมากที่สุด พึงพอใจสมมาก พึงพอใจปานกลาง พึงพอใจน้อย และพึงพอใจน้อยที่สุด

3.4.1 ศึกษาวิธีการสร้างจากเอกสารตำราที่เกี่ยวข้อง

3.4.2 กำหนดประเด็นข้อคำถาม

3.4.3 นำแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาเพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความถูกต้องของประเด็นการตรวจสอบ

3.4.4 ปรับปรุงแบบตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการเก็บข้อมูล เพื่อการศึกษาสภาพการใช้หลักสูตร ผู้วิจัยได้ร่วมกับ ผู้ช่วยผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการสอน และการสัมภาษณ์ ส่วนการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้วิจัยได้ประสานความร่วมมือกับครูผู้สอน เป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

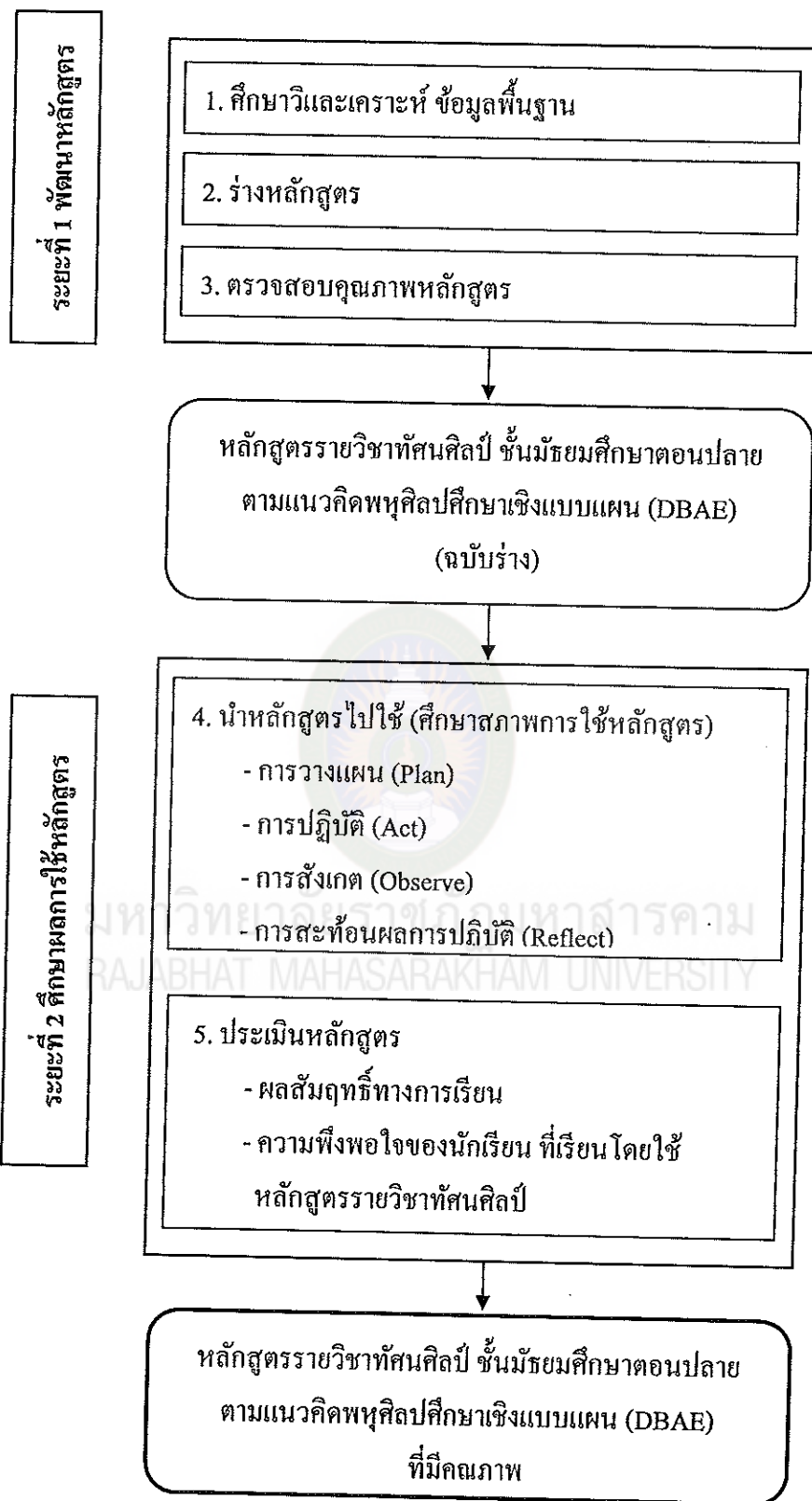
เนื่องจากลักษณะของข้อมูลที่ได้จากการดำเนินงานในขั้นตอนนี้ จะมีทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) และข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

5.1 ข้อมูลจากแบบบันทึกการสังเกตการสอน และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

5.2 ข้อมูลการศึกษาคความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากการใช้หลักสูตร ที่ได้จากแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และข้อมูลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติพื้นฐาน โดยที่ผู้วิจัยเลือกใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป การนี้ผู้วิจัยได้กำหนดค่าประสิทธิภาพของหลักสูตร ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากค่าร้อยละของจำนวนนักเรียน ที่มีคะแนนตั้งแต่ 65 ขึ้นไป โดยกำหนดไว้ที่ร้อยละ 70 ของนักเรียนทั้งหมด

จากขั้นตอนการดำเนินงานที่ได้กล่าวมาทั้งหมดในบทนี้ สามารถสรุปแสดงเป็นแผนภูมิ (Research Framework) ได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 10 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย